

II. András

I. Előzmény

trónra kerülés vizsály után —————> Testvére örökölte a trónt
DE! András hatalomra tör

III. Béla idősebb fia Imre 1196-1204 ig uralkodott, ám mivel ellenben voltak Andrással ezért András elragadta a koronát

II. II. András Belpolitikája

hatalom megtartása —————> Cél: Támogatók szerzése —————> földeket adományoz

↓
„új intézkedések” -nek nevezte a politikáját

↓
Jelszava: Az adományozás mértéke a mértéktelenség

↓
Következmény

A királyi birtokállomány jelentősen csökkent

Birtokadományozások következményei:

1, királyi szervisek —————> jelentése „király szolgái” —————> Sajátságos társadalmi réteg

↓
laza függés a királytól ←———— Nemesek, akik a királyi birtokon éltek

Mi történik velük a birtokok eladományozásakor?

A Birtokkal együtt a szervisek is eladományozásra kerül.

↓
következmény

A királyi szervisek elvesztik a korábbi szabadságot

2, királyi birtokállomány csökken —————> csökkennek a király bevételei

↓
bevételek pótlása

↓
Pénzrontás: Évente beváltották a pénzt és csökkentették a nemesfém tartalmát

↓
A keletkező bevétel: A kamara haszna

+ bevételek pótlása —————> adók kivetése

↓
Regálé: királyi jogon szedett jövedelem

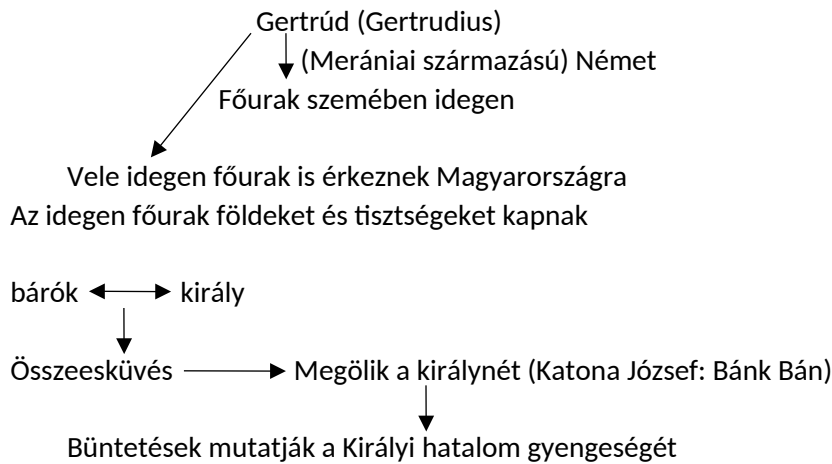
pl: Kivetett vámok

- A pénzverés királyi monopóljog

3, Főurakkal valló ellentét

földeket kaptak → hatalmuk erősödése
BÁRÓK sérelmeik

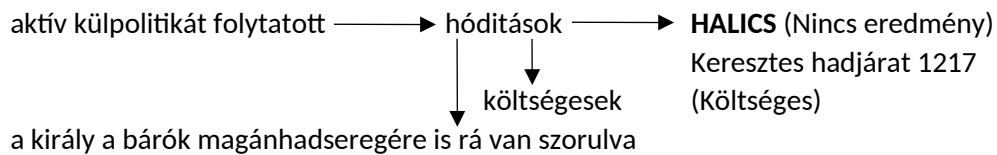
II. András felesége:

4, Várjobbágyok

- Ők is ugyanarra a sorsra jutnak, mint a királyi szerviensek

III. II. András Külpolitikája

IV. Aranybulla mozgalom

társadalmi elégedetlenség —————> a király ellenes mozgalom kibontakozása
királyi szerviensek, várjobbágyok, bárók—————> Aranybulla 1222

a királyt kikényszerítették az oklevél kiadására —————> Székesfehérvár
(„törvénykezés napja”)

Aranybulla: Aranyfüggő pecséttel ellátott oklevél

Aranybulla pontjai:

királyi szerviensek érdekében:

- szabadságuk védelme
- bírói ítélet nélkül nem foghatók el
- adómentesség joga
- engedélyük nélkül még a király sem szállhat meg a birtokban
- végrendelkezés szabadsága

(család kihalása —————> a birtok visszaszáll a királyra)

Bárók érdekében:

- földadományozások tiltása
- külföldiek méltóságot, tisztségeket ne kaphassanak
- háború:

védekező: kötelesek a nemeseknek is részt venni

támadó hadjárat: Csak a király pénzén

Várjobbágyok: Szabadságuk megtartása

Pénzrontás ellen: Stabil értékálló fizetőeszköz, mint III. Béla idejében

Aranybulla végén —————> Ellenállási záradék

Ha a király a fenti pontokat nem tartja be akkor a nemességnek joga van ellenállni, akár a királyt leváltani

I. (Nagy) Lajos Uralkodása (1342-82)

I. Külpolitika

nápolyi hadjáratok → 2 hadjárat

előzmény: András herceg halála → Johanna gyilkolta meg

Lajos → bosszúhadjárat

cél: nápolyi trón elfoglalása

elfoglalja Nápolyt, DE! megtartani nem tudja → Ok: távolság

hódító hadjáratok: Halics, Moldva, Havasalföld, Velence ellen, Bosznia
+ elsőként találkozik a Balkánon a török csapatokkal

A meghódított területek Hűbéres államok lettek

Perszonál Unió (1370 - 1382) → Lengyelország

A 2 államnak közös az uralkodója közös, DE! minden másban különböző

hódító hadjáratok következménye:

1, költségek, kiadások

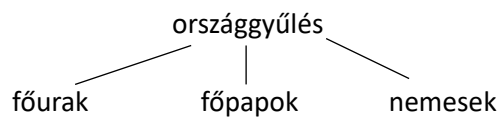
2, királyi bandériumok + bárói bandériumok megerősödése

II. Belpolitika

1351-es törvények:

előzmények: eredménytelen itáliai hadjáratok
+ katonák → pestis behurcolása

feszültség → 1351 országgyűlés összehívása

Aranybulla megerősödése

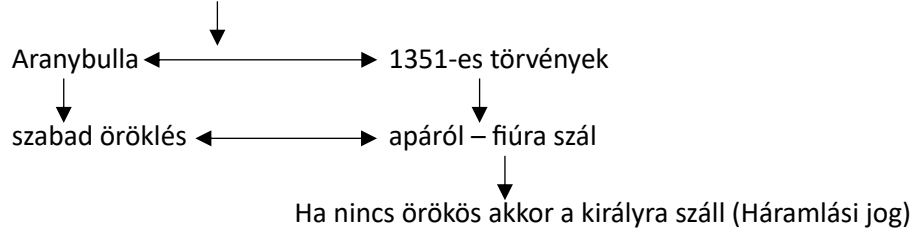
Sarkalatos Nemesi jogok

- Adó mentesség
- Birtokaik védelme
- Törvényes birói ítélet nélkül nem ítelhető el
- Csak az ország védelmére vonul hadba

Törvények megszavazása

1, kilenced bevezetése – terményadó
egységes adó – jobbágyság

2, ősiség törvénye → megmarad a nemesi birtok egysége

3, egy és ugyanazon nemesség elve → egységes nemesség létrejötte

III. Kultúra, Művelődés

1367 Pécs – egyetem alapítása

lovagi tornák, lovagi játékok → Visegrád, Diósgyőr

Hunyadi Mátyás (1458-1490) – NAT 2020, 9. évf. tk. 163-170. o.

Uralkodásának jelentősége: középkori magyar állam virágkora!!!

1. Élete, trónra kerülése:

született: 1443. február 23., Kolozsvár – tk. 169/18

meghalt: 1490. április 6., Bécs

apja: Hunyadi János – család neve: Vajdahunyadról, amit még Zsigmondtól kaptak lásd: **atlasz belső borítóján**; család címerállata: holló (corvus) → ezért Corvin Mátyás, **pajzson a holló!**

anyja: Szilágyi Erzsébet

nevelője: Vitéz János váradi püspök – tk. 169/19 →

Mátyás humanista műveltséget szerzett!

Több nyelven beszélt: latin, cseh, német

feleségei:

a) Podjebrád Katalin (cseh), 1464-ben gyermekszülés közben meghalt

b) Aragóniai Beatrix (nápolyi)

- Edelpöck Borbála:

bécsi polgárnővel folytatott kapcsolatából született fia: Corvin János, de őt M. halála után nem ismerték el!

Mátyás trónra kerülése:

► Hunyadi János halála (1456: nándorfehérvári diadal után pestisben!) → Garai-Cillei liga a Hunyadiak visszaszorítására törekedett → Hunyadi László, az idősebbik Hunyadi-fiú törbe csalta Cillei Ulrikot és megölette →

► V. László lefejeztette Hunyadi Lászlót, s annak öccsét, Mátyást Bécsbe, majd Prágába vitette → belháború tört ki:

► Garaiak ↔ Hunyadi-párt (vez.: Szilágyi Mihály)

De:

► 1457 végén/1458 elején V. László király meghalt → Hunyadi-párt célja: Mátyás trónra segítése →

► 1458. január: Garai-Szilágyi egyezmény (Szeged) – **tk. 164. o. felső forrás**

lényege:

- elismerték Mátyás királyságát

- cserébe: Garaiaknak büntetlenség Hunyadi L. meggyilkolásáért

- Mátyás kiskorúsága idejére kormányzót választottak: Szilágyi Mihályt 5 évre →

Mátyást a Duna jegén királlyá választották

2. A királyi hatalom megszilárdítása – tk. 164/6:

► Mátyás visszaszorította a bárókat → köznemességre támaszkodott:

új bárói réteget emelt fel: Szapolyaiak, Báthoriak, Országok

► országgyűléseket tartott a köznemesség részvételével

► Leváltotta a méltóságviselőket: Garai László nádort, Újlaki Miklós erdélyi vajdát, Szilágyi Mihály kormányzót

↓

a bárók fellázadtak, meghívták a trónra III. Frigyes német-római császárt (1440-1493), de Mátyás legyőzte őket → Frigyes békére kényszerült →

1463: bécsújhelyi szerződés – tk. 165. o. felső forrás

tartalma: - Frigyes átadta a Szent koronát 80.000 arany ellenében → 1464-ben Mátyást Fehérváron megkoronázták

- Mátyás örökös nélküli halála esetén a Habsburgokra száll a trón

► Felvidék: huszita csapatok garázdálkodtak → Mátyás leverte őket (1462) → egy részüket bevette a fekete seregbe (huszita zsoldosok)

3. Együtt a rendekkel – Harcban a törökkel:

► Előzmény: török elfoglalta Galambócot (1458) és Szendrőt (1459) → az 1. végvári vonal kulcselemei voltak!

↓

Mátyás nemesi felkelést hirdetett, s az 1460-as években Boszniában hadakozott → szerzemények:

1463: Jajca

1464: Szreberník

↓

megosztottak a törökkel Bosznián: ÉNY-i része Mo-é lett

↓

Mátyás bánságokat hozott létre: **Jajcai bánság, Szreberniki bánság**

Később: **1476, Szabács** elfoglalása → **Macsói bánság**

↓

Kiépült a 2. végvári vonal (az 1. még Zsigmond idején)

Török portyák: **1479**-ben betörték Erdélybe, de: Kinizsi Pál temesi ispán és Báthori István erdélyi vajda

Kenyérmezőnél legyőzték őket

1483: 5 év béke a törökkel (II. Bajazid szultán idején)

jelentősége: 1520-ig mindig megújították

4. A rendi monarchia központosítása:

Pillérei:

- Államháztartás
- Hivatalszervezet
- Állandó zsoldos hadsereg („fekete sereg”)

A) Államháztartás újjászervezése – tk. 166/10 - kördiagram Mátyás adóbevételeiről:

- állami pénzügyek kezelője: addig főkincstartó (bárai származású) →

Mátyás leváltotta, s helyette köznemesi vagy polgári származású kincstartót nevezett ki (kincstartóság élén áll), pl.: Janus Pannonius, később Ernuszt János bécsi kereskedő

Mátyás célja: bevételek növelése

De: gazdasági háttér gyenge! → XV. században lassú fejlődés →

bevételek növekedését a jobbágyságra nehezedő adóterhek eredményezték - lásd tk. 166/11

főbb bevételek:

• **füstpénz – tk. 166. o. felső forrás:**

- kapudó helyett vezette be Mátyás 1467-ben
- nem jobbágytelkenként (mint a kapudót), hanem háztartásonként, azaz kéményenként szedték, innen a neve! (ui. a földesurak csaltak: egy telken belül több háztartást létesítettek, s utánuk beszedték az adót!)

• **rendkívüli hadiadó:**

- Mátyás legfontosabb bevételi forrása (ez látható a kördiagramon is)
- évente akár kétszer is beszedhetette
- összege: 1 aranyforint

• **koronavám:**

- külkereskedelem vámja
- a harmincadvám helyett vezette be Mátyás
- a korábbi mentességek így megszűntek
- a kördiagramról is leolvasható, hogy a koronavám és a többi egyéb regálé (regálék: királyi felségjogon szedett jövedelmek!), pl. sómonopólium, pénzverési monopólium, bányamonopólium háttérbe szorultak a füstpénzzel és a rendkívüli hadiadóval szemben

Az új gazdaságpolitika eredményei:

- ▶ Mátyás a jobbágyság adóztatása miatt megvédte őket a földesurak túladóztatásától (innét erednek a „Mátyás, az igazságos” történetek!!)
- ▶ évi 500.000, esetenként 750.000 arany bevételre tett szert
- ▶ ez megfelelt a korabeli Anglia, Franciaország bevételeinek
- ▶ A Török Birodalom évi 1.800000 arannyal rendelkezett

De: kb. 200.000 aranyba került csak a kettős végvári vonal fenntartása (várak építése, karbantartása, katonák fizetése)!

A bevételek felhasználásának módja:

- ▶ állandó zsoldossereg létrehozása: lásd alább
- ▶ kettős végvári vonal fenntartása: évi 200 ezer arany
- ▶ központosított hivatalszervezet: lásd alább
- ▶ Reprezentáció:
 - királyi székhelyek: Buda és Visegrád kiépítése
 - reneszánsz kultúra és építészet elterjedt hazánkban (Mátyás 2. felesége az Itáliából érkezett Aragóniai Beatrix volt), lásd lejjebb, a reneszánsz udvarnál

B) Központosított hivatalszervezet – tk. 165/7. és 9. sz. ábrák az államszervezetről:

szakképzett hivatalnokok! M. ui. megszüntette a bárói irányítású hivatalokat, nemesi vagy polgári származásúakat nevezett ki, M. számára két dolog fontos: szakértelem, uralkodóhoz való hűség:

- **kincstartóság:** élén a kincstartó, pl. Janus P., Ernuszt J., feladata: pénzügyek, ld. fentebb
- **személynöki szék:** élén a személynök, segítői az ítélőmesterek, feladata: bíráskodás
- **nagy kancellária:** élén a kancellár, feladata: oklevélkiadás, írásbeli ügyintézés

C) Állandó zsoldoshadsereg („fekete sereg”)

- ezt a sereget az uralkodó irányította →
- ▶ Mátyás függetlenítette magát a bárók bandériumaitól → állandóan fegyverben álló, mindig bevethető haderő → megelőzte korát!, lásd: **tk. 167. o. középső forrás**

Sereg összetétele: magyar, cseh, lengyel zsoldosok, költség: 1 fő havi 2-3 aranyba került

- ▶ Létszám: 15-20 ezer fő, háború idején 8 ezer gyalogos és 20 ezer lovas
- ▶ Mátyás dunai naszádfloottát is létesített, melyet ágyúkkal szerelt fel
- ▶ Híres hadvezérek:

Kinizsi Pál
Magyar Balázs
Hag Ferenc
Haugwitz János

A rendi ellenállás letörése:

- ▶ **1471-ben** a főurak összeesküvést szöttek Mátyás ellen, melynek oka: bárók háttérbe szorítása, bárói tisztségek megszüntetése (központosító politika!), török ellenes harcok elhanyagolása
- ▶ De: Mátyás leverte a felkelést
 - Vitéz János esztergomi érseket elfogatta: a gyűlölt egri püspök foglyaként halt meg
 - Janus Pannonius (Csezmicei János) pécsi püspök: menekülés közben meghalt: 1472, Medve vára (Szlavónia)

5. Aktív külpolitika: cseh és osztrák háborúk – tk. 169/17:

- ▶ **1468:** cseh hadjáratok kezdete (ürügy: korábbi apósa, Podjebrád György cseh király huszita volt, a pápa ezért eretnekké nyilvánította! → Mátyás betört Csehországba
- ▶ Mátyás célja: cseh királyság megszerzése → német választófejedelmek közé kerülés → német-római császári cím megszerzése → **közép-európai hatalmi tömb a török ellen!**
- ▶ **1479:** kompromisszumos béke Ulászlóval: megszerzi **Morvaországot, Sziléziát és Lausitzot**
- ▶ de: cseh rendek nem választották meg → cseh királyi címen osztoznia kellett a lengyel Jagellókkal
- ▶ **1482:** osztrák hadjáratok kezdete III. (Habsburg) Frigyes ellen, ennek oka: Frigyes nem ismerte el Mátyást cseh királynak → M. betört Ausztriába →
- ▶ **1485**-ben elfoglalta Bécset, ide tette át székhelyét!
- ▶ 1486-ban azonban nem őt választották meg német királynak, hanem Frigyes fiát, **Habsburg Miksát** (1486-1519)
- ▶ **1487:** Mátyás Bécsújhelyt is elfoglalta – tk. 167. o. forrás
- ▶ Megszerzett területek: **Ausztria, Stájerország, Karintia**

6. Mátyás reneszánsz udvara:

- ▶ **Előzmény:** Mátyás házassága Aragóniai Beatrix nápolyi hercegnővel (1476) tk. 170/20 → reneszánsz kultúra, humanizmus elterjedt Magyarországon: humanista tudósok, művészek érkeztek Itáliából a királyi udvarba
- ↓
- ▶ **Építkezések:** budai és visegrádi palota reneszánsz átépítése (italiai építészek!), visegrádi oroszlános kút
- ▶ **Könyvtárfejlesztés** (2000-2500 kötet): díszes corvinák (holló – corvus a fedelükön!), egyedülálló ritkaságok, széles körű ismeretanyag (hadtudomány, művészetek, stb.)
- ▶ Humanista tudósok: (reneszánsz alkotók)
 - Antonio Bonfini történetíró
 - Galeotto Marzio költő